



Bränningen

Medlemsblad för Söderhamns Kust- och skärgårdsförening

Nummer 3 2007



I detta nr kan du läsa om:

Organisationshierarki

Rapport från Skärgårdarnas Riksförbunds 25 årsjubileum

Sista etappen av Svartsunds-rännan har startat.

Frakt & Kusttjänst med full maskinpark jobbar nu med den sista etappen.

Inte som förr

-en senkommen sommarkrönika

En fruktansvärd resa över Bottenhavet

Om båten Venus resa över bottenhavet med 842 estniska flyktingar ombord.

Söderhamns Kust- och skärgårdsförening

Kontaktpersoner

Ordförande

Lennart Andersson

lennart.andersson@soderhamn.com

0270-285539, 0270-33030, 070-8168411

Kassör

Barbro Olsson

barbro.olsson@soderhamn.com

0270-14915, 0270-60573, 073-2209430

Sekreterare

Hans Fryklund

hans.fryklund@soderhamn.com

0270-14082, 0270-281108, 070-5424855

Redaktör Bränningen

Lennart Andersson

Sture Claesson

Hans Fryklund

Hemsidor

www.skargardsforeningen.se

www.svartsundsranan.se

E-post

info@skargardsforeningen.se

Hjälp oss skaffa nya medlemmar.
Känner Ni någon som Ni tror skulle vara in-
tresserad av att bli medlem så betala in Kr 150:-
på pg 48 125 59 - 5

Välkommen till Höstträffen

Torsdag 8 nov kl 1900

SMS Klubblokal

Program

Rapport om Svartsundsrännans sista etapp
Henrik Olsson rapporterar om läget i Skärgårdsprojektet
Medlemmarnas frågor och synpunkter
Lotterier, VitaminBingo och Kaffe med smörgåsar.
Utlämning av Meterdiplom från Svartsundsrännan

Gamla och Nya medlemmar

Välkomna !

Kom ihåg 1:a adventskaffet

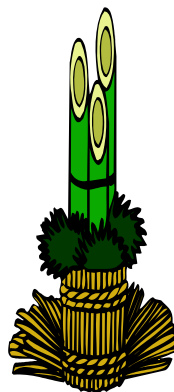
Fiskarbostaden

Söndagen den 2 Dec

1400-1700

Passa på att titta på vårt nyrenoverade ut-
hus !

Välkomna !



Månskensfunderingar

Vaknar efter endast två timmars sömn vid halvett-tiden, vrider och vänder än på ena sidan än till andra sidan, omöjligt att somna om. Efter en halvtimmes vridande går jag upp, smyger mig ner för den knarrande trappen för att om möjligt inte väcka den lugnt och fridfullt sovande frun.

När jag kommer ner till köket värmer jag en kopp kaffe, läser gårdagens kvällstidning ytterligare en gång och funderar varför min gamla kropp verkar så orolig. Vankar fram och tillbaka i köket. Ställer mig framför köksfönstret och hoppas att tidningsbudet snart skall komma med morgontidningen.

Men jag vet ju att tidningen inte kommer förrän tio minuter före fyra, punktligt varje morgon. Men vad ser jag om inte MÅNEN stor, klart lysande och jag tycker mig till och med se de olika kratrar som enligt de som besökt månen skall finnas.

Då ramlar tioöringen ner, FULLMÅNE.

Vad innebär fullmåne för människor och djur, av olika slag?

Vad beträffande djuren har man väl hört att vargen ylar lite extra i den kalla stjärnklara vinternatten när månen är full. De så kallade fiskeexperterna säger att två-till tre dagar före fullmåne hugger fisken lite extra. Detta ligger det faktiskt lite grann i med egen erfarenhet är jag beredd att hålla med mina fiskekollegor. Smyger mig upp för trappen i den tron att jag kommit på lösningen med sömnproblemet.

Efter ytterligare någon timmes vridare hör jag äntligen tidningens dunsande ner i postlådan. Upp igen med en ynglings fart, men eftersom jag är nyligen opererad i ena knäet går hastigheten ner till ytterligare en kopp kaffe och tidningsläsande. Snart börjar ögonen och sömnen återigen vilja göra ett ytterligare försök till nattro. Vaknar sedan vid åtta tiden. Kommer återigen ner till köket där frun redan har kommit igång med sina dagliga sysslor.

Ni som själva har varit med om detta fenomen vet att somna om och drömma mardrömmar inte är något upplyftande så när frun säger att jag ser ut som om jag sålt smöret men tappat pengarna svarar jag enbart: Jag tror jag skall bli astronaut.

Johnny S Andersson

Organisationshierarki

Vi är nu medlemmar i en förening, Kust&Skärgårdsförening som bildats för

att enl stadgarna, ”värna om och vårda kustens miljö och dess kulturarv och föra detta vidare till kommande generationer..” För att samråda med andra likvärdiga medlemmar är föreningen i sin tur med i andra föreningar eller förbund, t.ex. Riksförbundet för Hembygdsvård och Gästrike-Hälsinge Hembygdsförbund, Kustlaget Södra bottenhavet. Dessa organisationer är lokala. Vi är också medlemmar i **Skärgårdarnas riksförbund** en organisation som organiserar föreningar på många av landets öar som har bofast befolkning, som t.ex Holmön, Hemsön, Gräsö, Hven, Visingsö mfl.

Skärgårdarnas Riksförbund firade nyligen 25 år. Detta firades vid ett möte i Luleå Skärgård och vi var fyra från Söderhamn. Vi är väl den enda föreningen som inte har några bofasta öbor. Därför känner man sig lite utanför när frågor som rädda skolorna, affären, färjförbindelsen och jobben tas upp. I Söderhamn handlar det enbart om fritid och Turism.

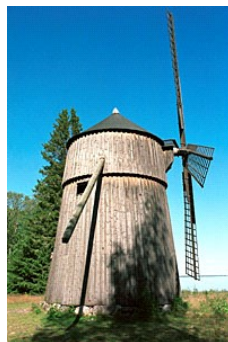
Vi har diskuterat i styrelsen:. Var skall vi vara med och vad är det för frågor vi vill värna om ?

Swartsundsrännan har varit ett projekt som passat in i våra stadgar. *(Dessa finns att läsa på vår hemsida www.skargardsforeningen.se)* Men vad gör vi sedan ? Här har ni som medlemmar en fråga att fundera över. Vad blir vår nästa uppgift ?

För att återgå till Luleå och dess skärgård, så är ett besök där en intressant upplevelse. Söderhamns kommun har hämtat många idéer därifrån. Här fanns det boende i stugor, vandrarhem och kursgårdar. En fungerande kommunikation både vinter och sommar. (På Vintern isvägar med både buss, och taxitrafik) Sevärtheter, vandringsleder mm. En inspirerande helg.



En av öarna vi besökte var Junkersön.. Här fanns det yrkesfiskare och just den dagen plockade man upp sina laxfällor. På ön finns också en vindmölla från 1700-talet. Ingen vet vem som byggt den.



842 estniska flyktingar nådde Ö-vik efter fruktansvärd båtfärd.

Nära katastrof vid Ulvön, fem passagerare dogo under 30 timmars resan från Raumo till Örnköldsvik.

När vi idag läser i tidningarna om överlastade båtar i Sydostasien med båtflyktingar, skrattar vi kanske lite grand eller tycker att det är lite konstigt att man kan ta ombord hur många passagerare som helst på båtarna. Men det är inte så väldigt länge sedan, som motsvarande händelser utspelade sig på våra breddgrader, vilket framgår av följande utdrag ur en artikel från Örnköldsviks Allehanda. Texten är delvis moderniserad för att bli mer lättläst.

Efter en ytterst strapatsrik resa, som varade 38 timmar mot beräknade 12, anlände vid halv 5 tiden på onsdagseftermiddagen den lilla finska motor-skutan Venus av Raumo till Örnköldsvik med 842 estniska flyktingar ombord. Några barn bland passagerarna hade avlidit under resan och en äldre man hade be gått självmord. På däck stod flyktingarna packade som sillar och nere i lastrummet var det lika trångt. Esterna hade tidigare tagit sig från sitt hemland till Finland, varifrån de nu flytt undan ett befarat ryskt krav på utlämning?

Utanför Ulvön hade Venus fått motor stopp och en katastrof var hotande nära. Ulvölotsarna hade emellertid fått ombord en vajer från finnen och bogserat den i lä, varefter en bogserbåt tagit Venus på släp in till Örnköldsvik.

När ett par marinsoldater kom ombord ute vid Ulvön, fann de esterna i ett bedrövligt skick. De hade mest varit utan mat hela tiden och på slutet tog även vattnet slut. Sjön hade spolat över båten och sjösjukan hade härjat.

På tre timmar, som bogseringen in till staden tog, hade emellertid de flesta kryat på sig bra, och när båten närmade sig kajen förmådde flyktingarna till och med stämma upp en sång.

Resan hade varit mycket strapatsrik och värst var det naturligtvis för barnen. Två små barn, som avlidit ombord, och enligt vad, som uppgavs hade två små barn tidigare avlidit och sänkts i havet. En äldre man hade också i ett anfall av sinnesförvirring skjutit sig med en revolver.

Rätt många av passagerarna var svårt medtagna av sjukdom och strapatserna och ambulansen fick göra 8-9 turer till folkskolan, där två salar inretts till sjuk - stuga. En man med en skottskada fördes till lasarettet. Några fördes även till Epidemisjukhuset.

Flyktingarna inkvarterades dels i folkskolan, där kvinnor och barn inhystes och i Folkets Park där männen fick bo.

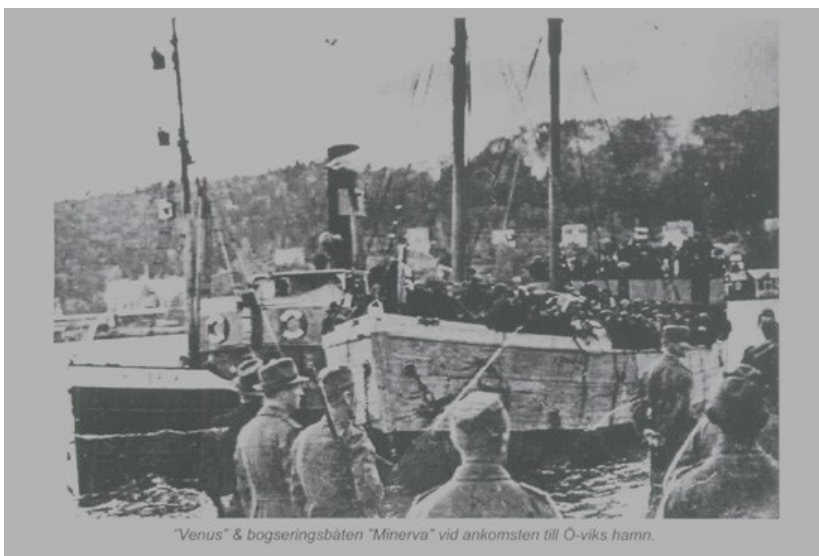
Denna flyktingkontingent var av ett långt mera "blandat" slag än de finska som tidigare kommit till våra bygder. Det var här folk av alla samhällsklasser. Man såg väl klädda damer med päls och silkesstrumpor, vilka också synbarligen inte fann sig tillrätta med de provisoriska förläggningarnas papperslakan, men också gummor med schaletter och män i fiskarens eller jordbrukarens klädedräkt.

Flyktingarna hade rätt mycket bagage med sig och urlastningen pågick ända till sent på kvällen, då deras väskor och bylten praktiskt taget fyllt ett stort packhus från golv till tak.

Venus är endast på 280 ton och det före föll obegripligt att den kunnat ta ombord så många människor och sådana mängder bagage.

12 timmars resa blev 38

Vi gick från Raumo strax norr om Nystad natten till tisdag, berättar en av be



sättningsmännen ombord på Venus. Meningen var att vi skulle sticka tvärs över till Gävle, men på morgonsidan gick sjön så hög och motvinden var så hård, att vi måste gå norröver för att klara oss. Till Gävle hade vi annars beräknat ungefär 12 timmars resa, nu blev det ett och ett halvt dygn. Vädret blev bara sämre. Sundsvall, som vi först tänkt oss att angöra, kunde vi inte gå in till, så det var bara att fortsätta norrut.

Venus är på 280 ton, en gammal "bakladdad" träskuta. Vi låg just och skulle upp på slip för klassning i Raumo, när vi fick order att ge oss iväg

med flyktingarna, berättar han vidare. Båten var inte i bästa skick, vilket höll på att kosta oss alla livet, när vi skulle gå i lä under Ulvön för att få lots ombord. Alldeles utanför en udde på öns nordöstra sida fick vi motorstopp och det såg mycket kritiskt ut. Det var ju packat med människor på däck, och det höll på att bli panik, barnen skrek och de äldre var inte så alldeles lugna heller.

Under sådana förhållanden var det inte lätt för en besättningsman att få upp nödsegel och klara en svår situation. Lyckligtvis hade vi klarat oss förbi själva udden, och lotsarna tog över en vajer från oss, vi fick upp ett nödsegel och med gemensamma krafter lyckades vi sedan få Venus i lä. Medan vi låg där och väntade bogsering arbetade vi allt vi kunde på att få motorn i gång igen, men knappt hade den gått några varv, förrän den stoppade igen. Det var en cylinder som gick.

Det första motorstoppet, det som kunde ha kostat oss livet, orsakades av att oljetankarna var smutsiga. Genom den svåra rullningen hade all smörjan samlats och pressats in i oljerören, så att det blev stopp i bränsletillförseln. Under hela resan var vädret det sämsta tänkbara för de stackarna ombord. Det var svåra regnbyar, och särskilt natten till onsdagen bröt sjöarna över, så flyktingarna, som stod som packade sillar på däck blev genomdränkta.

Pumpen krånglade också, så att vi inte kunde läns pumpa.

4500 mark för "ståplats" fick man betala för en överresa. Varför estlämningarna vill iväg? Ja, de var rädda att bli utlämnade till ryssarna.

Utdrag ur LUBRIKATORN Nr 2 2007.

LUBRIKATORN är en medlemstidning för Medelpads Sjöhistoriska förening.

Det finns nr ända från 1989. För de som är intresserade av gamla båtar är **LUBRIKATORN** en oförglömlig källa. Du kan prenumera och även beställa äldre nr. .

Kontakta tore.olsson46@bredbant.net för upplysningar.

Hundar har ägare.
Katter har tjänare.

INGRID BERGMANS första långfilm.

Bränningar spelades in 1934 och var Ingrid Bergmans första långfilm.

Inspelningen skedde med ateljéfilmning i Filmstaden Råsunda med exteriörer från Prästgrundet och Stråttjärä. Manuset var skrivet av Ivar Johansson som också regisserade filmen. Som förlaga hade han en novell av författaren Per Vedin.



Över 1000 statister deltog från Söderhamnsområdet. En av de intressanta scenerna är, när alla båtar närmar sig Prästgrundet. Hela havet var fullt av båtar. Många klipp visar när båtarna lämnar de olika fiskelägena. Här får man se glimtar ifrån bl.a Humlan, och Stålnäs Fiskeläge.

Prästgrundet kallas i filmen för Stormskär, vilket är väl ett passande namn, eller vad tycker Prästgrundarna själva.

I sinom tid blev Ingrid Bergman en av våra mest

berömda filmskådespelare. Hon är en av de få svenskar som kallats för Hollywoodstjärna. **Casablanca** var hennes stora genombrottsfilm där hon spelade med Humphrey Bogart. Hon filmade dessutom för både Alfred Hitchcock och Roberto Rossellini. Hon gifte sig så småningom med Roberto. Hon var född 1915 och dog 1982 i London.

Sista etappen har nu startat

Nu har Frakt & Kusttjänsts pråmar och grävskepor samlats vid södra infarten till Svartsundsrännan, för att dra igång sista etappen av restaureringen. En kort resumé om vad som hänt. Det startade i mars 2004, då Torbjörn



Andersson på Skärgårdsföreningens årsmöte motionerade om att något borde göras åt Svartsundsrännan. En utredningsgrupp valdes med Raoul Kullberg, Hans Fryklund, Lennart Andersson, Torbjörn Andersson och Björn Eriksson.

Efter en rad besök ute vid Rännan, möten med markägarrepresentanter, olika intresseorganisationer och kommunala företrädare, konstaterades att en Miljökonsekvensutredning måste genomföras. Undertecknad utsågs till projektledare och EU:s landsbygdsprogram ställde upp med 40,0 tkr och Kultur och fritid med 20,0 tkr. Med dessa pengar kunde MiljöKonsekvens-Beskrivningen genomföras.

I April 2005 lämnades Miljökonsekvensbeskrivningen in till Miljödomstolen i Östersund. Under hösten 2005 hölls domstolsförhandlingar i Söderhamn på CFL. Miljödomstolen meddelade den 26 Okt att inga hinder fanns för Restaureringen. Efter en remisstid på domstolsutslaget var allt klart den 26 november att starta arbetet.

Under hösten måste dock planerna ändras eftersom det var tänkt att Söderhamns Turism skulle svara för administrationen av projektet. Söderhamns Turism las ner och projektet låg åter på Skärgårdsföreningens bord. Arbets-

gruppen satte igång ett snabbt arbete med att skaffa 300 tkr för att säkerställa att arbetet kunde starta i Jan 2006. På 3 veckor var finansieringen av första etappen klar och programenligt kunde STUCAB:s elever starta arbetet den 9 jan 2006.

Första etappen, Restaureringen av själva Rännan var klar i början på juni och invigning av den etappen kunde göras den 10 juni i strålande väder, av Eva Tjärnström och Landshövding Christer Eirefelt.

Muddringen av Norra infarten gjordes av Kust&Frakttjänst i Nov-Dec 06. Plantering och tillsnyggning av området i anslutning till Rännan genomförs i två etapper. Den ena med 100 träd utfördes Aug-okt 2006, och den andra delen Sept-Okt 2007.

Det som nu återstår är uppsättning av Informationstavlan ute vid Rännan, där sponsorer, och alla bidragsgivare presenteras samt tryckandet av en fotobok över Restaureringen. Detta skall ske så fort den sista etappen är genomförd, förhoppningsvis i slutet på november.

Tre år är en lång tid, men för ett projekt av detta slag bedömer vi att det trots allt har gått snabbt, med tanke på den långa förberedelse tiden. Framförallt beror det på det stora intresset som visats av befolkningen, företag, organisationer och myndigheter, inkluderande EU, och inte minst kommunen. Förutom medel som anslagits, har olika förvaltningar ställt upp med sina resurser och då speciellt **Resurscentrum**.

Vi framför därför vårt Varma tack till alla som bidragit till att Restaureringen kunnat genomföras.

Söderhamn Oktober 2007
Lennart Andersson

Kust och Skärgårdsföreningens arbetsgrupp

Raoul Kullberg, Lennart Andersson, Hans Fryklund, Björn Eriksson och Torbjörn Andersson

Vem blir huvudman för Svartsunds-rännan i framtiden?

Skatöns Parkeringsamfällighet, Segelviks Samfällighet och Kust & Skärgårdsföreningen har föreslagit kommunen som huvudman.

Ärendet utreds på kommunen just nu.



INTE SOM FÖRR

- en senkommen sommarkrönika -

text och bilder av Sture Claesson

Skrakmamman med sina fem ungar torkar fjäderdräkten på avsatsen längst ner på den stora stenen på Jäderbergs holme. Sommarmornarna är fulla av fågelliv. Solen värmer. Det är söndag morgon den 22 juli 2007 i Söderhamns skärgård. Fackelblomster och Strandmynta är på gång, för att nämna två av de drygt 90 arter runt stugan, som Åke Ågren skrev ner åt oss häromåret. Klockan är åtta. Den spegelblanka vattenytan krusas just av en begynnande sjöbris från rönnskärshållet.



*Bofinkshonan med ungarna under altantaket
-det gick ju bra*

vägen? En klarade sig förhoppningsvis. Tärnparet, som också hade två ägg strax nedanför köksbron i strandstenarna hade mer ”skinn på näbben” och käftade med både oss och minken. Dom kämpade och klarade lyckligtvis en av ungarna, som fick känna luft under vingarna och vi förlät alla tidigare attacker. Bättre gick det för bofinken under altantaket, sädesärlan på hyllan på förstukvisten och koltrasten på det gamla bordet vid vedboddörren. Dom är heller inte beroende av vatten där minken härjar.

Den soliga söndagsmorgonen har inte lockat ut många skärgårdsälkare på sjön ännu. Bara någon av grannarna på Norrharet har några nät

Skrakfamiljen var större från början, men minken har gjort sitt för att lagen om det naturliga urvalet skall infrias. Tyvärr är minken en skicklig överlevare. Nio måsungar från fyra olika bon på holmen fick bara leva några få dagar i år. Ungefär så var det förra sommaren också. Nu sitter måsparen och begrundar sitt öde och ser lite vilsna och molokna ut. Och vart tog strandskatans två ungar

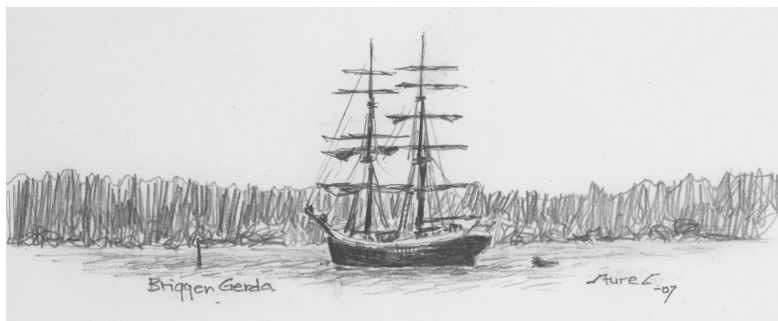


Vi förlät tärnans brutala attacker...

att ta reda på. Entreprenören på grannholmen i shorts och bar överkropp pratar i mobilen. Ljudvågorna utbreder sig förvånansvärt lätt över vattnet. Han kollar kanske läget med någon av ”gubbarna” på firman. Dom slår inte igen verksamheten. Det finns gott om jobb även under sommarmånaderna. Förr i tiden gjorde industrisemestern att skärgården vimlade av semesterfirare, som kopplade av i sina stugor, byggda och påbyggda allt efter råd och lägenhet. Stundom tog man ekan ut till abborrgrundet.

Men vår skärgård tycks fortfarande vara attraktiv! Budet på grannens stuga stannade på en miljon sjuhundrafemtiotusen kronor! Undrar vad farbror Östlund skulle sagt om det? Han, som 1949 köpte stugan, en före detta fiskarstuga från 1800-talet, för några tusen av handlaren Fredrik Sundberg på Öster i Söderhamn. Och vad skulle farbror Östlund sagt om dagens båtkultur? Båtarna korsar i dag fjärden på ett par minuter, sen är dom borta. Inte som förr när Solomotorn gav båten en fart på fem-sex knop. Då tog det minst en kvart mellan Kanonholmen och Tolvmanshällan. Borta är också ångbåtarnas hesa tutande för att kalla på lots eller för att varsko om någon kommande manöver.

- Nu får vi passa på att njuta av ”Briggen Gerda” från Gävle på utgående. Hon har gästtat Söderhamn under veckan och erbjudit heldags- eller halvdagsseglatser för ett antal hundralappar. Nu har hon nästan rak motvind så inga segel är satta, men ändå...



Glöm inte köpa Kust- och Skärgårdsföreningens bilder på några av
Söderhamns ångslupar och passagerarångare.

Utsökt skärgårdshistoria för 100 kr/st

att till exempel ge i julklapp.

Kontakta någon i styrelsen.

Sjötermer

Det är inte alltid så lätt att följa med i diskussionen när två gamla sjöbjörnar sätter igång. Men med följande lilla hjälpreda tillhands, kanske även en vanlig landkrabba undvika att gå på alltför många språkliga grynnor.

Akter — bakre delen av ett fartyg

Akterseglad — att missa båten vid avgång

Babord — kommer från det fornnordiska bagbord, som har med hanteringen av styråran på vikingatiden skepp att göra. Babord är vänster sida på båten.

Bank — grund bestående av sand eller lera.

Barlast — sten, skrot eller annat som lastas i fartyget för att öka stabiliteten.

Bleke — vindstilla hav.

Blue Peter — signalfiagga (P), betyder att båten strax avgår.

Bris — vindstyrka mellan stiltje och kuitje.

Bäring — kompassriktning.

Dikt — nära intill.

Dubblera — runda en udde.

Farled — navigerbart farvatten.

Femton famnar — att vara “ute på djupt vatten”, d v s ha helt fel.

Fribord — den del av skrovet som är över vattenytan.

Frälsarkrans — livboj.

Eliva - dra in, hala ombord.

Håll an! — stopp, vänta.

Kabe — en tiondels nautisk mil, d v s 185,2 meter.

Kabyss — kök.

Kuitje — vindstyrka mellan bris och storm.

Lejdare — trappa ombord.

Lloydradar — bryggans roterande glas, drivet av liten motor.

Mojna — bedarra.

Mäss — matsal.

Nautisk mil — 1852 meter.

Redd — ankarplats utanför hamnen.

Rum sjö — öppet hav.

Sekundmeter — vinden mäts i sekundmeter, d v s en meter per sekund. Vindstyrkan anges även i Beaufort.

1 Beaufort är stiltje och 12 Beaufort motsvarar orkan.

Sjåare — hamnarbetare.

Sjörum — fritt vatten.

Skeppsdagbok — kallas även "loggbok". Tidigare skrevs skeppsdagboken ned på spånblad från en timmerstock, (engelska= log). Dessa spånblad hängdes upp i turordning och det blev en "log book".

Skrota — vinden vänder långsamt riktning.

Smul — sjön bryts av lätta vågor.

Stiltje — vindstilla.

Styrbord — höger sida av båten.

Stäv — fartygets "näsa".

Tamp — egentligen yttersta ändan av en lina.

Numer namn på hela linan.

Trad — detsamma som rutt eller färdväg.

Tågvirke — samlingsnamn för rep, linor, frossar m .m.

-Vart — riktning till sjöss. Nord-, ost-, syd-, t e x.

Adressetikett

B

Porto

~~Avs.
Söderhamns Kust & Skärgårdsförening
c/o Barbro Olsson
Gästrikevägen 9
826 39 SÖDERHAMN~~

Du har väl inte glömt att betala medlemsavgiften ?.

Barbro vår kassör har på adressetiketten noterat om du inte har betalt !

Vill du vara kvar som medlem och stödja vår verksamhet bör du betala in avgiften.

Vid årsskiftet stryker vi alla som ej har betalt !

Tack för ditt bidrag !

Styrelsen

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening



Plusgiro 48 125 59-5
Medlemsavgiften är 150:-